

Н.О. Лисак, канд. пед. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота студентів займає важливе місце в системі сучасної підготовки фахівців торговельно-економічного профілю, які готуються активно включатися в різні сфери ділового життя України.

Самостійна робота під безпосереднім керівництвом викладача використовується у різноманітних формах організації навчального процесу: на лабораторних та практичних заняттях, в курсовому проектуванні. Виділяють чотири різновиди самостійної пізнавальної діяльності в процесі навчання. Кожен з них відрізняється специфікою цілепокладання та планування.

1. Постановка мети та планування майбутньої діяльності здійснюється за допомогою викладача.

2. Постановка мети здійснюється за допомогою викладача, а планування майбутньої роботи виконується студентами самостійно.

3. Постановка мети і планування майбутньої роботи здійснюється студентами самостійно в рамках даного викладачем завдання.

4. Робота здійснюється студентами за власною ініціативою; вони самі, без допомоги викладача визначають зміст, мету, план роботи та самостійно її виконують.

Дидактичні цілі позааудиторних занять: закріплення, поглиблення, розширення та систематизація знань, отриманих під час аудиторних занять; самостійне оволодіння новим навчальним матеріалом; формування професійних умінь; формування умінь та навичок самостійної розумової праці; розвиток самостійного мислення. Роль цього виду навчальної діяльності сьогодні особливо зростає, коли перед ЗВО поставлена задача формування у студентів потреби до постійної самоосвіти, навичок самостійної пізнавальної діяльності.

Найважливішим засобом формування навичок самостійної діяльності є виконання різних типів і видів самостійних робіт. Розглянемо детальніше види самостійних робіт, побудованих з урахуванням внутрішньоопредметних та міжпредметних зв'язків досліджуваного матеріалу.

Самостійні роботи за зразком, що вимагають перенесення відомого способу вирішення у безпосередньо аналогічну або

віддалено аналогічну внутрішньопредметну ситуацію. Ці роботи виконуються на основі конкретних алгоритмів, раніше продемонстрованих викладачем. Іншими словами, мова йде про самостійне вирішення прикладів і задач способом, який детально є описаним або викладачем, або у навчальному посібнику.

Самостійні роботи за зразком, що вимагають перенесення відомого способу вирішення задачі у безпосередньо аналогічну або віддалено аналогічну міжпредметну ситуацію. Ці завдання подібні до робіт першого виду. Проте для їх виконання потрібне знання способів вирішення задач з суміжних навчальних дисциплін. Своєрідною формою організації навчання є позааудиторні самостійні заняття студентів з виконання домашніх завдань. Вони являють собою логічне продовження аудиторних занять, проводяться за завданням викладача, який інструкує студентів та встановлює терміни виконання завдання. На відміну від інших форм організації навчального процесу, витрати часу на виконання цієї роботи не регламентуються розкладом. Режим і тривалість роботи обирають студенти в залежності від своїх здібностей та конкретних умов, що потребують від них не лише розумової, але й організаційної самостійності. *Домашня навчальна робота* – це самостійна навчальна діяльність, що доповнює заняття і є частиною циклу навчання. Її особливі функції складаються в розвитку умінь самостійно навчатися, визначати задачі та засоби роботи. Вона розвиває мислення, волю, характер студентів. Домашня робота виконує функції підготовки до безперервної освіти. Але головне її призначення складається в закріпленні знань і умінь, отриманих на занятті, відпрацюванні навичок, засвоєнні нового матеріалу. Вчені виділяють такі дидактичні умови успішності домашньої роботи: наявність навичок самостійної роботи, педагогічне керівництво та контроль за виконанням завдань. Останнє потребує доцільного дозування, обмеження обсягу домашніх завдань, чіткого формулювання задач та рекомендацій до виконання, своєчасної перевірки та оцінки. *Самостійні дослідні роботи*, побудовані з урахуванням внутрішньопредметних та особливо міжпредметних зв'язків, націлені насамперед на розвиток досвіду творчої діяльності, вони привчать бачити в незвичайних ситуаціях вже відомі закони, самостійно програмувати власну пізнавальну діяльність із застосування знання в нових умовах, розкривати єдність фундаментальних теорій та законів природи при різноманітних способах їх вираження.